

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Interview: Tegendraads historicus, bevlogen commentator: de bijzondere loopbaan van Maarten van Rossem

Auteurs: Puck Limburg en Rob Bes

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 44.2, 60-71.

© 2022 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

Maarten van Rossem, Nederlands Historicus, door Michiel Hendryckx

TEGENDRAADS HISTORICUS, BEVLOGEN COMMENTATOR: DE BIJZONDERE LOOPBAAN VAN MAARTEN VAN ROSSEM

'Lijkt wel een beetje op moderne muziek', stelt de onverschrokken historicus die voor ons zit wanneer ons gesprek wordt onderbroken door luid geratel uit de restaurantkeuken. Onder het genot van warme madeleines, vers uit de oven, sprak *Skript Historisch Tijdschrift* met Maarten van Rossem over zijn lange, veelzijdige carrière en over geschiedenis als vak apart, binnen en buiten de universiteit. Vol droge humor en zelfspot vertelt Van Rossem wat het volgens hem betekent om historicus te zijn.

Puck Limburg en Rob Bes

We beginnen bij uw eerste stappen als historicus: waarover ging het eerste werkstuk dat u ooit schreef als geschiedenisstudent?

“Over religieuze tolerantie. Het was een stukje over de zestiende-eeuwse theoloog Dirck Volkertsz. Coornhert en de bronnen waren allemaal in het Latijn; dat was expres zo uitgezocht. Ik dacht nog van: handig! Even kijken in de bibliotheek of er niet ergens een vertaling rondzwerft van de bronnen, want ik was een bèta op het gymnasium.¹ Ik geloof ook dat het jaar waarin ik met de studie begon het eerste jaar was dat gymnasium-bèta's ge-

schiedenis mochten studeren. Voor die tijd mocht je alleen als alfa geschiedenis studeren. Maar omdat ze die verandering aan de universiteit maar waardeloos vonden dachten ze: we treiteren ze in ieder geval met twee Latijnse teksten. Nou ja, ik kon geen vertaling vinden dus ik moest er maar een slag in slaan. Ik weet nog dat de medewerker die dat nakeek zei: ‘Ja, meneer Van Rossem, u heeft er niet veel van begrepen, maar u kunt wél schrijven’. Ik had een vijf ofzo. Eén van de weinige onvoldoendes die ik heb gehaald tijdens de studie, maar ja: gehandicapt door dat zestiende-eeuwse Latijn.”

"DE STUDIE GESCHIEDENIS VOND IK EIGENLIJK OOK VRIJ WAARDELOOS"

We zagen dat u voor uw studie geschiedenis de studie farmacie heeft geprobeerd.

"Ja, vier maanden. Ook toen was het zo dat wanneer je vóór 1 februari stopte, het niet werd geteld als studiejaar. De studie geschiedenis vond ik eigenlijk ook vrij waardeloos. Maar ik vond dat ik niet nog een keer kon stoppen en dacht ook heel egocentrisch: dit gaat géén grote inspanningen kosten. Gewoon een hoorcollege volgen, want er waren toen geen werkgroepen. Je werd een soort van losgelaten. Nergens stond ook wat je moest doen, de literatuurlijst kreeg je van een ouderejaars. Het was eerder door een soort intern roddelcircuit dat je op de hoogte raakte van de studie, dan dat het ergens op papier gezet was. Ik moet dus zeggen dat ik er aanvankelijk niet veel in zag. Ik ging wel naar de hoorcolleges, maar de meeste waren echt onbeschrijfelijk vervelend. Eén hoogleraar las eerst een samenvatting van het college van vorige week voor. Dat duurde al gauw twintig minuten, dus had je nog vijftientig minuten voor de rest van het college dat hij op slepende toon bracht. De enige docent die wel lollig college gaf, was Johan Boogman, over de zeventiende eeuw. Dat waren interessante hoorcolleges.

Daarna moest ik mijn kandidaatsexamen doen.² Dat was eigenlijk het eerste moment waarop ik dacht: dit is best leuk. Tot die tijd vond ik het een beetje een rommeltje en volgens mij waren ook veel van die literatuurlijsten die je kreeg aangeboden totaal verouderd. Er was weinig liefde in gestoken, laat ik het zo zeggen. Maar je kon die literatuurlijsten voor de verschillende kandidaatstentamens deels zelf samenstellen. Je moest beginnen met de Oudheid, dan de Middeleeuwen en zo verder. Bij de Middeleeuwen stonden ook dingen op de lijst - rampen werkelijk. *Das Hochmittelalter* (1963), nou niet om door te komen! Maar ook op het tentamen Oudheid... Ik zal er maar niet teveel over uitwijden, maar het was raar. Je werd twee uur lang feitelijk doorgezaagd; dat is geen tentamineren. Ik weet de eerste vraag nog: 'Wat was het eerste jaar waarin de Olympische Spelen werden gehouden?'. Heel erg specifiek, ik wist het ook niet. Alles was mondeling. Voor mij natuurlijk een gezegende toestand! Mondelinge tentamens zijn nu bijna volledig afgeschaft, maar toen werd je getoetst bij de hoogleraar thuis. Dus je ging naar Boogman om acht uur 's avonds en dan kreeg je daar een kop koffie ingeschonken met een stukje ontbijtkoek. De eerste vraag kreeg je ook altijd als je net een flinke hap had genomen."

En toen richting het doctoraal?

“Nou, u gaat er wel erg snel doorheen. Ik heb eerst nog alle kandidaatstentamens gedaan. Dat vond ik harstikke leuk om te doen, ik kan het niet anders zeggen. Ik heb overigens acht jaar gestudeerd, ik zeg het er maar vast bij. En toen na die kandidaatstentamens was de kwestie: wat ga ik nu voor werkcolleges doen? Bij het eerste werkcollege viel er niet veel te kiezen en werden we gewoon gedwongen. Mijn jaar bestond overigens uit zeventien personen, waarvan er al vrij snel een paar afvielen. Dus om die hoogleraren wat te doen te geven werden wij het hele jaar bij een werkgroep over de Deventer stadsrekeningen gezet. Dat was interessant! Het ging over de Late Middeleeuwen en we hadden gedrukte bronnen, bijvoorbeeld over kwesties als hoe ver de geiten buiten de stad mochten staan. Er zat ook nog een werkcollege bij van een Amerikaanse hoogleraar. Zijn werkcollege was natuurlijk Engelstalig. Dat vond ik toch wel interessant, maar ik moet zeggen dat ik die hoogleraar wel heel erg paternalistisch vond, directief. Gek genoeg maken veel Amerikanen altijd een beetje een Duitse indruk.”

Zo'n werkcollege, was dat toen een soort voorbereiding op de doctoraalscriptie?

“Nee, helemaal niet. Voor je doctoraal moest je twee werkcolleges volgen en dan beginnen aan de scriptie. Toen kwam Herman von der Dunk aan de universiteit werken, hij was toen een piepjonge man.³ Hij ging iets over de Koude Oorlog doen, dat stond op het mededelingenbord. En ik dacht: dat vind ik leuk! Eindelijk een onderwerp dat een beetje een moderne indruk maakt. Toen ben ik naar Von der Dunk gegaan en heb gezegd dat ik al twee werkcolleges had gedaan, maar vroeg ik of ik alsnog kon meedoen. Nou, dat vond hij eigenlijk niet, maar ik mocht er wel bij komen zitten. Dat heb ik gedaan en zodoende ben ik op het spoor geraakt van de Amerikanistiek; dus niet zozeer via die Amerikaanse hoogleraar. Vervolgens ben ik aan de slag gegaan met mijn scriptie over de Koude Oorlog en daar heb ik echt eindeloos over gedaan. Het werd ook ontzettend dik, echt een enorme pil. Von der Dunk schreef er ook vrij regelmatig bij: ‘U schrijft geen handboek!’. Tenslotte ben ik toen na acht jaar afgestudeerd. Von der Dunk was zeer te spreken over mijn scriptie. Door een foutje van de studentendecaan ben ik toen nog vier maanden in militaire dienst geweest, maar daar heeft Von der Dunk mij heel handig uitgehaald. Toen ben ik naar Mainz gegaan om onderzoek te doen bij het Institut für Europäische Geschichte voor een dissertatie over de Koude Oorlog.”

HET RADICALE TEMPERAMENT

*De dubbele politieke bekering van een
generatie Amerikaanse intellectuelen,
1934-1953*

THE RADICAL TEMPERAMENT
THE 'NEW YORK INTELLECTUALS', 1934-1953
(with a summary in English)

Proefschrift

ter verkrijging van de graad van doctor
in de Letteren aan de Rijksuniversiteit te
Utrecht, op gezag van de Rector Magnificus
Prof. dr. O.J. de Jong, volgens besluit
van het College van Decanen in het openbaar te
verdedigen op vrijdag 6 mei 1983 des namiddags te 4.15 uur

door

Maarten van Rossem
geboren op 24 oktober 1943 te Zeist

H&S

HES UITGEVERS/UTRECHT

1983

Titelpagina proefschrift Maarten van Rossem.

Wat voor onderzoek deed u precies aan dat instituut?

“Nou, niet zoveel. Het was er wel gezellig. Ik deed vooral literatuuronderzoek. Ik had eerst als onderwerp de realisten, dat zal jullie niets zeggen. Dat was een bepaalde stroming in het denken over de Amerikaanse buitenlandse politiek. Maar

ik moet zeggen dat ik na een jaar of twee al dacht: ik heb zelden in mijn leven zo'n strontvervelend onderwerp meegemaakt. Dat zei ik niet in deze termen, maar iets beleefder tegen Von der Dunk en die zei direct: ‘Dan moet je er meteen mee ophouden, want je moet wel iets doen wat je leuk vindt’. Ja, een enorm flexibel kli-

maat. Vervolgens ben ik negen maanden naar Amerika geweest voor onderzoek. Ondertussen had ik besloten om een specifieke groep binnen de Democratische Partij te bekijken, de 'Americans for Democratic Action'. Ook bij dat tweede onderwerp dacht ik al snel: ook dit is strontvervelend, hier gaan we niet aan beginnen. Ik had wel al een tijdje bij Columbia University in de bibliotheek gezeten en daar was ontzettend prettig baliepersoneel. Eigenlijk precies het tegenovergestelde van wat er in de Nederlandse universiteitsbibliotheken wordt aangeboden. Ja, het klinkt niet sympathiek, maar het is wel zo. Op een dag zei één van die dames daar: 'Ik zie wat u steeds leent, maar heeft u wel eens gedacht aan het tijdschrift *Partisan Review*?'. Daar had ik nog nooit van gehoord, wat wel wat over mijn voorbereiding zegt, maar goed. Dat ben ik gaan lezen en ik dacht al snel: dit is het."

Dat was toch een tijdschrift dat werd volgeschreven door joods-Amerikaanse intellectuelen?

"Ja, of althans de meeste auteurs waren jonge joodse intellectuelen. Hun ouders waren vaak immigranten uit een sociaal-democratische of zelfs een radicaal-linkse cultuur in Europa en zij waren daar sterk door beïnvloed. Soms communis-

tisch, soms meer trotskistisch. Het waren levendige schrijvers en debaters, die overigens vrijwel altijd ongelijk hadden. Die debatten en stukken ging ik analyseren en beschrijven. Toen ik na twaalf jaar eenmaal gepromoveerd was, zei iedereen dat ik moest oppassen om niet in een zwart gat te vallen. Heel veel mensen gingen ook, als ze eenmaal gepromoveerd waren, direct scheiden. Ik wilde dus niet in dat zwarte gat vallen en toen hoorde ik min of meer toevallig van een uitgever dat de Verenigde Staten in dat jaar een eind-examenonderwerp waren. Of ik niet een handboek wilde schrijven voor leerlingen die eindexamen moesten doen, of voor leraren. Dus ik dacht: waarom niet? Dus ik begon te schrijven en na een jaar was er toen *De Verenigde Staten in de twintigste eeuw* (1984). Het wonderlijke is dat het boek, dat ik heb geschreven als een soort therapie, mijn leven veel ingrijpender heeft beïnvloed dan die dissertatie. Ik moest promoveren om opgenomen te worden in de universitaire rangen, maar dat tweede boek zorgde ervoor dat ik in de media terechtkwam."

U werd toen Amerikadeskundige, een term waartegen u allerlei bezwaren heeft.

"Ja, belachelijk. Alsof je zo'n gigantisch land helemaal kunt kennen. Je hebt bovendien ook drieduizend verschillende Amerikadeskundigen. Het barst ervan, waardoor je allerlei hele gekke dingen krijgt zoals dat er iemand in de studio zit die Bill Clinton een keer vanuit de verte heeft gezien. Ik tref ook wel eens mensen die zeggen: 'Ja, meneer Van Rossem, wat u zegt, daar klopt helemaal niets van! Ik weet wél hoe het zit, want ik heb drie jaar

in Oklahoma gewoond'. Nou veel lulliger dan Oklahoma krijg je het niet. Er waren vroeger ook wel collega-Amerikanisten, maar die wilden niet allemaal in de media optreden. De één had een hekel aan televisie en de ander woonde in Oegstgeest, en moest dan vanuit daar naar Hilversum. Dat was een hele aardige man die dacht dat hij altijd de hele rit lang beleefd met de taxichauffeur moest praten en dat vond hij dus vreselijk. Terwijl vanaf Utrecht is het voor mij een stief kwartiertje, dus ik heb enorm veel mediawerk gedaan over Amerika. En na mijn pensionering heeft zich dat ontwikkeld in allerlei rare richtingen."

Het viel ons op dat u vaak zegt dat veel media geneigd zijn om gebeurtenissen te overdrijven en ze als 'compleet nieuw' te presenteren. Is er een gebrek aan historisch besef in de media en is dat problematisch?

"Waar ik mij het meeste aan erger is dat voor de media alles steeds volkomen nieuw is. Ze vinden elke dag de wereld helemaal opnieuw uit en zijn vaak totaal niet geïnteresseerd in geschiedenis. Nul. Media zijn geïnteresseerd in wat er morgen gebeurt. Volgende week eventueel, maar dat is wel ver weg.

Ze trekken de gordijnen open en denken: 'Hoe is het mogelijk?! Ik zie een vijver, die was er gisteren niet!'. Je kunt ook zeggen: dat is een goede eigenschap, dat je elke keer weer verbaasd bent over hoe de wereld in elkaar zit. Ik denk dat de media iets van de opwindning zouden kunnen dempen en ook iets van de angsten. Je hoeft momenteel de deur maar dicht te doen en dan begint de Derde Wereldoorlog alweer, met alles erop en eraan. Ik zwijg nog maar over de nieuwe tijdperken die met grote regelmaat zouden moeten aanbreken. Er hoeft maar iets te gebeuren en er begint er weer eentje. Dat vind ik misleidend. Een voorbeeld van zo'n zeldzaam, écht nieuw tijdperk, is de negentiende eeuw. Er is geen andere tijd waarin de wetenschap zulke revolutionaire vorderingen heeft gemaakt in zo'n ongekend tempo als toen. Mensen vragen me nu ook wel eens of ik denk dat de Derde Wereldoorlog binnenkort gaat uitbreken. Nou, dat denk ik niet. Nu zat ik er bij Oekraïne volkomen naast, maar de Derde Wereldoorlog is toch weer een heel andere propositie."

**"MEDIA ZIJN GEÏNTERESSEERD IN
WAT ER MORGEN GEBEURT"**

Kaft van *De Verenigde Staten in de twintigste eeuw*.

Hoe zou de rol van de publiekshistoricus, of deskundige, er idealiter moeten uitzien?

“Volgens mij heb je daar heel veel varianten van. Een Amerikadeskundige is iemand die ‘s morgens *The New York Times* leest. Wat je ‘s ochtends hebt gelezen verwerk je een beetje en dat vertel je ‘s avonds op televisie. Als je denkt dat de zogenaamde deskundige aan vrije nieuwsgaring doet; nou nee. Ik denk dat het bij publiekshistorici heel afhankelijk is van de persoonlijke achtergrond, van

de eigen deskundigheid. Ik heb me eigenlijk nooit verdiept in hoe je publiekshistoricus zou moeten zijn en heb gewoon verteld wat ik zelf vond en waarvan ik dacht dat het interessant zou zijn. Dat heeft mij meerdere malen in botsing gebracht met de heersende opinies. Ik denk dat je daar ook niet al te bang voor moet zijn.

De inauguratie van George H.W. Bush was mijn eerste botsing met de media, om het zo maar even te zeggen. Toen kwamen er klachten van de EO over mijn commentaar. Ik ben een halfjaar geboy-

cot. Dat is mij in totaal driemaal overkomen, ook na 11 september 2001, vanwege het feit dat ik teveel aan het relativiseren zou zijn. Zoiets vind ik eigenlijk een soort censuur, maar de omroepen vinden van niet. Ik heb dat ook wel eens met de betrokkenen besproken en die vonden het schandelijk dat ik het censuur noemde, maar dat is het wel. Het is een standpunt dat op dat moment niet welkom is en dan is het: wegwezen! Maar ik heb geen recept voor hoe een deskundige zou moeten zijn. Helemaal omdat mensen ooit gezegd hebben dat ik een goede deskundige zou zijn, terwijl er dus ook mensen zijn die zeiden: 'Die Van Rossem, die is echt... die verkoopt wel zulke waardeloze linkse kletspraat!'."

En ondertussen bleef u college geven?

"Ja, ik heb veel colleges gegeven. Dat was overigens geen verdienste mijnerzijds, maar ik vond het ontzettend leuk om te doen. Veel collega's hebben er niet veel mee, laat ik dat voorzichtig formuleren. Die schrijven liever die Engelstalige, onleesbare stukken in tijdschriften waar niemand ooit van gehoord heeft, maar die volgens henzelf wel jurerend zijn. Ik ben wel heel snel genezen van de illusie dat iedereen geweldig gemotiveerd en hartschotelijk geïnteresseerd op dinsdagochtend om negen uur in die collegezaal zou gaan zitten. Je moet het als docent vooral zelf leuk vinden."

Deed u ondertussen ook nog onderzoek?

"Nee daar kan ik me niet speciaal op beroepen, absoluut niet. Ik schreef eigenlijk voornamelijk dingen die mij aangeboden werden. Ik heb echt van alles en nog wat geschreven, columns in kranten en wat al niet meer. Een deel van een boekje over Nederland, nog twee boekjes over de Verenigde Staten... En ééntje over Middletown, een geweldig thema; over een 'gemiddelde' stad in de staat Indiana en hoe die zich ontwikkelde tijdens de twintigste eeuw. Ik heb één keer een Engels-talig stuk geschreven, dat was een soort beknopte geschiedenis van *The New York Review of Books*, een blad dat een grote invloed op mij heeft gehad. Toen ik ontdekte dat ze op de universiteit een abonnement hadden, vond ik het een wonder op aarde."

U heeft de academische wereld ook heel lang meegemaakt, die is ook erg veranderd in de loop van de tijd.

"Ja, ik ben altijd verrast door de ontwikkeling van de tijdsgeest. Ik ben niet *woke*, dat is wel duidelijk natuurlijk. Ik wil het ook helemaal niet zijn en heb een vrij uitgesproken kijk op de wereld, die naar mijn idee vrij redelijk beargumenteerd is, maar vaak ongekend impopulair."

**"EEN AMERIKADESKUNDIGE IS
IEMAND DIE 'S OCHTENDS
THE NEW YORK TIMES LEEST"**

"IK BEN EEN HALFJAAR GEBYOYCOT. DAT IS MIJN TOTAAL DRIEMAAL OVERKOMEN"

Oh ja?

"Jazeker! Mijn vrouw zegt zelfs regelmatig: 'Jij ook altijd met dat relativiseren!'. En dat geldt natuurlijk ook in politiek opzicht. Mijn intellectuele leven vat ik vaak samen door te zeggen dat er heel veel linkse gekken waren toen ik jong was, en dat er, nu ik tegen de tachtig ben, ontzettend veel rechtse gekken zijn. In de jaren zestig waren mijn kennissen kritisch omdat ik niet meedeelde met allerlei demonstraties. Volkomen nutteloos.

Moest ik hier in Utrecht op zaterdagmiddag in de motregen demonstreren tegen de junta in Argentinië? Ik had niet het idee dat Videla 's avonds zei: 'Jongens moet je nou toch eens kijken, een demonstratie in Utrecht! We moeten stoppen!'. En nu zeggen mijn kennissen dat ik veel te links ben, maar dat valt enorm mee. De huidige tijdsgeest is rechts of verrechtst."

In de academische wereld lijkt dat niet zo te zijn.

"Ja, dat ben ik met u eens. We hebben natuurlijk dat hele Franse structuralisme gehad, hoewel dat natuurlijk ook alweer verdwenen lijkt te zijn. Er viel bij mij laatst een boek uit de kast van Frederic Jameson, *Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism* (1989). Ik heb daar even in zitten lezen en ik dacht:

wat een wezenloze kletsboek is dit. Wat ik schrijf, probeer ik zo helder mogelijk op te schrijven. En op het moment dat ik het schrijf, probeer ik zo goed mogelijk op de hoogte te zijn van de meest recente vorderingen van de historische wetenschap. Historische wetenschap is net zoals veel andere alfa- en gammawetenschappen zeer modegevoelig. Dus het is net wat er in de mode is, nu zijn dat genderkwes-ties."

Tot slot: welk advies heeft u voor historici in wording?

"Allereerst om nog eens heel goed na te denken over de vraag of ze deze studie wel leuk vinden. Mochten ze tot de conclusie komen dat ze eigenlijk helemaal niet van lezen houden, maar gamen eigenlijk het allerleukste in de wereld vinden: stop dan met deze studie voordat het te laat is! Ik ben er ook wel voor dat je je breed oriënteert, zeker in het begin. Dus niet alleen lezen over Adolf Hitler, maar een hele reeks aan onderwerpen. Lees er ook eens historische fictie bij, dat geeft vaak een prachtig beeld. En lees vooral zoveel mogelijk! Er zijn allemaal hoogst interessante dingen, die dat op het eerste gezicht niet lijken te zijn. Mocht u plannen hebben voor een scriptie of dissertatie: denk er goed over na

en doe een beetje iets opwindends. Dus zodra uw begeleider zegt: we hebben een hele mooie studie over de opkomst van het CDA in Overijssel; doe het niet! Ik heb ook een tijdje dissertaties moeten lezen omdat ze die commissies moesten vullen. Dan moest je zo'n boek lezen en dan een intelligente vraag stellen. Dat je vaak ook dacht: hoe is het Gods mogelijk dat je zo'n prachtvak als geschiedenis op zo'n gruwelijke wijze om het leven brengt, na-

melijk aan de charotpaal van het dissertatiebedrijf. Als jullie niet weten wat een charotpaal is: een wurgpaal. Daar werd de doodstraf mee voltrokken door de Spanjaarden.”

Verder lezen? Op onze website www.skript-ht.nl is nog meer materiaal uit het interview met Maarten van Rossem te vinden!

Noten

1 Gymnasium-bèta is vergelijkbaar met het huidige N&G/N&T profiel.

2 Het kandidaatsexamen is enigszins vergelijkbaar met de afronding van de tegenwoordige bachelor.

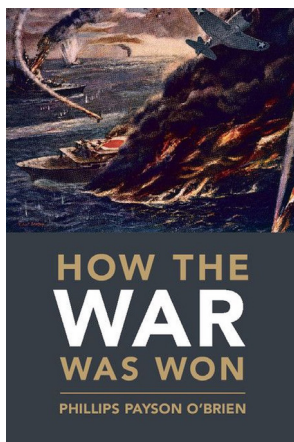
3 Herman von der Dunk (1928-2018) was tussen 1967 en 1990 hoogleraar Contemporaine geschiedenis aan de Universiteit Utrecht.

BOEKENTIPS VAN MAARTEN VAN ROSSEM

Alexandre Dumas, *De graaf van Montecristo*

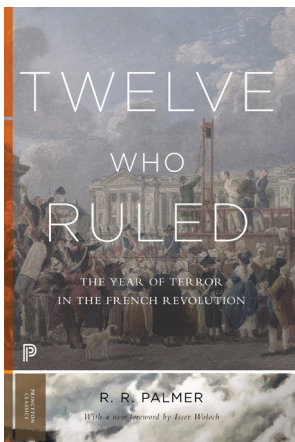
‘De hele wereld van karossen en kaarslicht van de vroege negentiende eeuw is hierin nog aanwezig, een wereld die daarna razendsnel verdwijnt.’

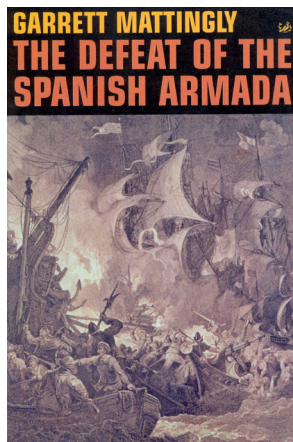
Phillips Payson O'Brien, *How the War Was Won*

‘Vrijwel volledig cijfers en statistiek; laat goed zien dat de oorlog is gewonnen door het productie-apparaat van de geallieerden.’

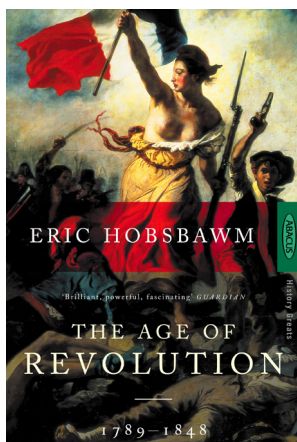

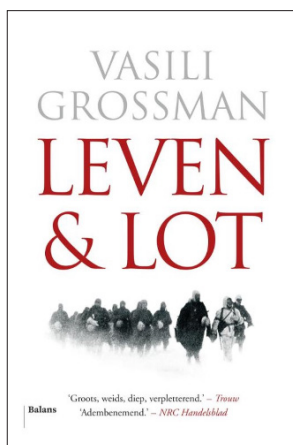
Robert Roswell Palmer, *Twelve Who Ruled: the Committee of Public Safety, during the Terror*
 ‘Geweldig boek om te lezen.’

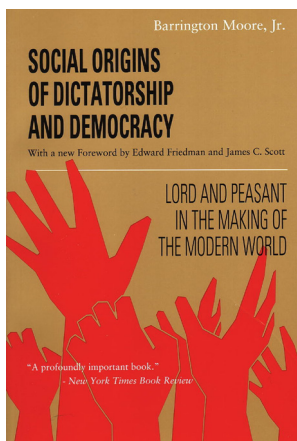
Garrett Mattingly, *The Defeat of the Spanish Armada*
 ‘Ontzettend spannend geschreven, een fantastisch boek.’

Eric Hobsbawm, *The Age of Revolution: 1789-1848*
 ‘Mooie intellectuele constructie.’

Vasili Grossman, *Leven en lot*
 ‘Als alle eerstejaars dit zouden lezen, zijn we een eind op weg.’

Barrington Moore, *Social Origins of Dictatorship and Democracy*
 ‘Maakte een verpletterende indruk tijdens mijn studietijd.’